

Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

HE 29/2025 vp

Lausunto: HE 29/2025 vp; hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksesta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi HE 29/2025 vp.

Hallintovaliokunnan pyynnön mukaisesti pyydetään arvioimaan, miten lakiehdotuksiin ehdotetut muutokset vaikuttavat viranomaisten toimintaedellytyksiin ja ehdotetun lainsäädännön tavoitteiden toteutumiseen.

Poliisihallitus on hallintovaliokunnan pyynnöstä antanut 29.8.2025 kirjallisen asiantuntijalausunnon HE 29/2025 vp käsittelyn yhteydessä.

Aiemman lausunnon jälkeen perustuslakivaliokunta on antanut asiassa perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 26/2025 vp).

Perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen esittelevä ministeriö on vastineessaan ehdottanut, että lakiehdotuksia muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että säännökset tiedon luovuttamisesta kansallisen turvallisuuden suojaamiseen ja muuhun toiminnan suuntaamiseen poistetaan lakiehdotuksista. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki rikoksia koskeva tiedon luovuttaminen tapahtuu ehdotetun palomuurisääntelyn mukaisesti. Lisäksi ehdotetaan, että lainkohtia, joiden perusteella suojelupoliisi/sotilastiedusteluviranomainen saa aina luovuttaa tietoa maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksista, täsmennetään. Lakiehdotuksiin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä.

Tässä lausunnossa kiinnitetään keskeisesti huomiota esittelevän ministeriön vastineessa ehdotettuihin muutoksiin (Poliisilaki 5 a 44 §, 44 a § ja laki sotilastiedustelusta 79 §, 80§), joilla voidaan katsoa olevan vaikutusta poliisin toimintaedellytyksiin ja ehdotetun lainsäädännön tavoitteiden toteutumiseen.

Maanpetos-, valtionpetos- ja terrorismirikoksia koskevan tiedon luovuttaminen (PolL 5 a luku 44 § 5 mom. ja SotTL 79 § 5 mom)

Muutosehdotus rajaisi aina mahdollisen tiedon luovuttamisen maanpetos-, valtionpetos- ja terrorismirikosten osalta nimenomaisesti rikoslain 12, 13 ja 34 a luvun pykäliin, sen sijaan, että tiedon luovutus kattaisi mainitut luvut kokonaisuudessaan. Lisäksi momentin

loppuosaan tehtäisiin täsmennys luovutuksen edellytyksenä olevasta erittäin tärkeästä merkityksestä rikoksen estämiselle tai selvittämiseksi.

Perustuslakivaliokunnan huomioiden pohjalta tehty muutos on kannatettava.

Tiedon luovuttaminen kansallisen turvallisuuden (/maanpuolustuksen) suojaamiseksi ja toiminnan suuntaamiseksi (PolL 5 a luvun 44 a § 1 mom. ja SotTL 80 § 1 mom.)

Keskusrikospoliisi on tätä asiaa koskevassa lausunnossa kohdassa tuonut esiin, ettei esitettyä PolL 5 a: 44 a 1 momenttia (ja soveltuvien osin vastaavasti SotTL 80 § 1 momentti) poisteta, vaan niitä muutetaan seuraavaan muotoon huomioiden Perustuslakivaliokunnan kannanotto tiedon rajauksen osalta (lihavoinnilla lisäykset, ylivivauksin poisto)

*Suojelupoliisi saa ilmoittaa 44 §:n 3–5 momentissa tarkoitettusta rikoksesta ja luovuttaa sellaista rikosta koskevaa, **muuta kuin luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin kuuluvaa** tietoa mainituissa momenteissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Tällöin tietoa ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa eikä ~~salaista tiedonhankintakeinoa~~, salaista pakkokeinoa tai muuta pakkokeinoa koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa.*

Keskusrikospoliisin esitys on sellaisenaan kannatettava ja mahdollistaisi hallitusohjelman mukaisen palomuurisääntelyn kehittämisen ja samalla perustuslakivaliokunnan kannanoton huomioimisen riittävästi. Toiminnan suuntaamiseksi annettava tieto luo pohjaa tietojohdoiselle poliisitoiminnalle ja on siten koko palomuurisääntelyn kehityksen keskeinen osa.

Poliisilain 5 a 44 § 6 momentti

Rikosepäilystä ilmoittamisesta ja rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan säädettäisiin poliisilain 5 a luvun 44 §:ssä. 44 § 1-5 momenteissa säädettäisiin suojelupoliisin velvollisuudesta ja oikeudesta ilmoittaa tapahtuneesta tai vielä estettävissä olevasta rikoksesta rikostorjuntaan, sekä oikeudesta luovuttaa tietoa. 1 ja 2 momentissa säädetään suojelupoliisin velvollisuudesta ilmoittaa tapahtuneesta ylitörkeästä rikoksesta ja vielä estettävissä olevasta hankkeilla olevasta ylitörkeästä rikoksesta.

Ehdotuksen mukaan suojelupoliisi saisi ilmoittaa 44 §:n 3 - 5 momentissa tarkoitettusta rikoksesta ja luovuttaa sellaista rikosta koskevaa tietoa samoissa momenteissa tarkoitettulle viranomaiselle myös kansallisen turvaamisen suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi rajoituksista käyttää tällaista tietoa. Ehdotetun mukaisesti vielä estettävissä olevien ylitörkeiden rikosten ja tapahtuneiden ylitörkeiden rikosten osalta tiedonluovutus tapahtuisi 44 § 1 ja 2 momenttien mukaisesti, jolloin suojelupoliisilla olisi ilmoitusvelvollisuus ja luovutetulle tiedolle ei voisi asettaa käyttörajoituksia.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 26/2025) edellyttänyt, että lakiehdotuksen 5 a luvun 44 a §:ää on välttämätöntä täsmentää ja rajata niin, että sääntely täyttää jonkin perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisen rajoitusperusteen. Tällainen muutos on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomioita erityisesti luottamuksellisen viestin suojaan ja perustuslain 10 §:n 4 momentissa lueteltuihin luottamuksellisen viestin salaisuuden sallittuihin rajoitusperusteisiin.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös ehdotettuun sääntelyyn sisältyviin tiedon käyttörajoituksiin. Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntelyssä ei silläkään perusteella vaikuta olevan kyse perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitettua rikosten tutkinnasta. 44 a § 1 momentin mukaan tietoa ei saisi käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa eikä salaista tiedonhankintakeinoja, salaista pakkokeinoja tai muuta pakkokeinoja koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa.

Perustuslain 10 §:n 4 momenttiin nykyisin sisältyvää rajoituslauseketta on jo ennen perustuslain voimaantuloa (ks. esim. PeVL 2/1996 vp, PeVL 5/1999 vp) tulkittu varsin johdonmukaisesti siten, että rikoksen tutkintana pidetään sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi vielä edennyt toteutuneen teon asteelle. 44 a 1 momenttiin sisältyvä tiedon käyttörajoitus näyttäisi kieltävän edellä mainitun mukaisesti rikoksen tutkinnaksi käsitettävät toimenpiteet.

Esittelevän ministeriön vastineessa 44 a § 1 momentti on poistettu ja 44 §:ään lisätty uusi 6 momentti:

Ellei erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaadi, suojelupoliisi voi päättää, että tiedustelumenetelmällä saatuja tietoja ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisen perusteena, esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä tarkoitetun tutkinnan aloittamiseksi eikä salaista tiedonhankintakeinoja, salaista pakkokeinoja tai muuta pakkokeinoja koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa, jos tämä on tarpeen siviilitiedustelun suojaamiseksi.

Uusi 44 § 6 momentti koskisi koko 44 § mukaista rikosepäilystä ilmoittamista ja rikostiedon luovuttamista rikostorjuntaan, mukaan lukien 1 ja 2 momentin tilanteet, joissa suojelupoliisin on ilmoitettava tapahtuneista ylitörkeistä rikoksista ja vielä hankkeilla olevista ylitörkeistä rikoksista, jotka olisivat vielä estettävissä. Kyseessä olisi siis suojelupoliisin päätös kieltää luovutetun tiedon käyttö ja perusteena suojelupoliisin päätökselle olisi siviilitiedustelun suojaaminen.

Poliisin toiminnan kannalta tällainen tiedon käytön kieltäminen voisi johtaa Poliisihallituksen alaisen poliisin toiminnassa kestävämmiin tilanteisiin: Poliisi siis saisi tiedon vielä

estettävissä olevasta rikoksesta tai tapahtuneesta rikoksesta, mutta suojelupoliisin kieltäessä tiedon käytön poliisilla ei olisi tiedon perusteella mahdollisuuksia ryhtyä tehokkaisiin keinoihin rikoksen estämiseksi tai rikoksen selvittämiseksi.

Suojelupoliisin ilmoituksen perusteella vastuu rikoksen estämisestä ja selvittämisestä kuitenkin ilmeisemmin siirtyisi Poliisihallituksen alaiselle poliisille. Epäselväksi jää voisiko suojelupoliisin asettama käyttörajoitus ohittaa poliisin esitutkintalain mukaiset velvollisuudet: tilanteessa, jossa suojelupoliisin ilmoittama rikos ei ole poliisin tiedossa ja poliisilta kielletään toimet rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi esimerkiksi rikosilmoituksen kirjaaminen, esitutinnan aloittaminen ja pakkokeinojen käyttö. Kumoaako suojelupoliisin päätös poliisin esitutkintalain mukaisen velvollisuuden suorittaa esitutkinta. Suojelupoliisilla ei ole toimivaltuuksia esitutinnan toimittamiseksi.

Erityisen vakava tilanne olisi, jos ylitörkeä rikos pääsisi tapahtumaan sen vuoksi, että tiedonluovutuksen yhteydessä poliisille on asetettu kieltä rikoksen estämiseksi tarkoitettuja PolL 5 mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja.

Uudessa PolL 5 a luvun 44 § 6 momentissa ei ole erikseen määritelty siviilitiedustelun menetelmiä, joita tiedon käyttökiellolla suojattaisiin. Yleisellä tasolla voi todeta, että eri tiedustelumenetelmiin voi kohdistua eri tasoisia tiedonsuojaamisen intressejä sen mukaisesti, mitä tiedonhankinnan paljastuminen voisi aiheuttaa. Henkilötiedustelun paljastuminen voisi aiheuttaa merkittävästi eritasoisia seurauksia, kuin esimerkiksi teknisen tiedonhankinnan tai tarkkailun paljastuminen.

Edelleen huomioitava on, että nykyisin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ns. palomuurin läpi luovutetulle tiedolle ei voida asettaa käyttörajoituksia, vaan luovutetut tiedot ovat poliisin käytettävissä.

Voimassa olevan lain 44 § 5 momentin mukaan poliisin on ilmoitettava suojelupoliisille toimenpiteiden käynnistämisestä. Edelleen 6 momentin mukaisesti luovutettavan tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä.

Voimassa olevan lain 44 § 1 mom perusteella tapahtunutta ylitörkeää rikosta koskevaa velvoittavaa ilmoitusta keskusrikospoliisille saadaan suojelupoliisin päällikön päätöksellä siirtää enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hengen tai terveyden suojaamiseksi. Vielä estettävissä olevaa hankkeilla olevaa ylitörkeää rikosta koskevaa ilmoitusta ei saa siirtää (44 § 2 mom). Kansallisen turvallisuuden varmistaminen ja hengen tai terveyden suojaaminen ovat merkitykseltään huomattavasti vahvempia ja laajempia perusteita kuin siviilitiedustelun suojaaminen.

Viitaten perustuslakivaliokunnan kannanottoon koskien 44 a § 1 momenttia, kannanotosta saa käsityksen, että perustuslakivaliokunta ei edellytä sitä, että tiedon käyttörajoitus on ulotettava 44 § 1-5 pakollisiin tiedonluovutuksiin ja oikeuteen luovuttaa tietoa rikostorjuntaan.

HE 29/2025 sisältynyt 44 a § 1 mom ei tiedon käytön rajoituksen osalta sisältänyt kaikkia 44 § 1-5 momenteissa kuvattuja tapauksia, vaan kohdistui ainoastaan momentteihin 3-5. Kun edelleen huomioidaan, että 44 b §:ssä on esitetty ilmoituksen siirtämisestä päättämisestä vastaavalla tavalla, kuin nykyisessä lainsäädännössä perusteltua olisi, että esitetty 44 § 6 momentti poistettaisiin.

Jos suojelupoliisin siviilitiedustelua on tarpeen suojata nykyistä lainsäädäntöä laajemmin, tulisi suojaamisesta säätää erikseen, täsmällisemmin sekä tarkkarajaisesti – ei 44 §:n yhteydessä. Siviilitiedustelun suojaamisesta säädetään voimassa olevassa lainsäädännössä PolL 5 a 36 §:ssä. Sääntelyssä tulisi myös huomioida vaikutukset Poliisihallituksen alaisen poliisiin rikostorjunnan tehtäviin.

Sotilastiedustelusta annetun (590/2019) 79 § 6 momentin osalta esitetään vastaavat huomiot, koska muutokset vastaavat PolL 5 a luvun muutoksia.

Toteutuessaan lainsäädäntö, PolL 5 a luvun 44 § 6 momentin ja laki sotilastiedustelusta 79 § 6 momentin mukaisesti, poliisin toimintaedellytykset rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi heikkenisivät nykyisestäkin sääntelystä ja lainsäädäntö ei toteuttaisi hallitusohjelman tavoitetta Poliisihallituksen alaisen poliisin näkökulmasta, jos poliisille luovutettavan tiedon käyttö kiellettäisiin poliisi ei voisi käyttää rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi säädettyjä toimivaltuuksia.

Jari Yli-Pelkonen, poliisitarkastaja

Liitteet

Kirjoita tähän

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisiyliohtaja Ilkka Koskimäki
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Minna Ketola
Poliisilakimies Visa Weckström
POL_VP_Poliisihallitus_Esikunta

Lausunto

14.10.2025

Asiakirja: ID-25763391

Asia: POL-2025-147844

6 (6)

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi